

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของอนาถ บิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาบทบาทการเป็นชาวพุทธแบบอย่างของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ๒) ศึกษาบทบาทการเป็นชาวพุทธแบบอย่างของนางวิสาขามหาอุบาสิกา ๓) เปรียบเทียบบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา มีข้อสรุปดังนี้

๕.๑.๑ บทบาทการเป็นชาวพุทธแบบอย่างของอนาถบิณฑิกเศรษฐี จากการศึกษาพบว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นอุบาสกที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอตทัคคะในด้านการถวายทาน เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่มีบทบาทโดดเด่นในด้านการให้ความอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ ดำรงตนมั่นอยู่ในความเป็นอุบาสกที่ดีในพระพุทธศาสนา อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน มีศรัทธามั่นคง เข้าวัดฟังธรรมและตักบาตรทำบุญในพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นอุบาสกที่เป็นต้นแบบ เป็นอุบาสกตัวอย่างของชาวพุทธ ท่านสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ในด้านคุณธรรมที่มีภายในตนจัดแยกได้ ๓ ประการดังนี้ ๑) ทาน การให้ การ แบ่งปัน อนาถบิณฑิกเศรษฐีพอใจในการถวายทานแก่พระสงฆ์ พอใจในการให้ทานแก่คน ยากจนคนอนาถา อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ถวายปัจจัย ๔ บำรุงพระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ทุกวัน ไปวัดพระเชตุวันมหาวิหารทุกวันไม่ขาด ไม่เคยไปมือเปล่า จะต้องมีของเคี้ยวของ ดื่ม เช่น น้ำปานะและผ้าไปถวายพระภิกษุสงฆ์ในคราวที่ขาดแคลนทรัพย์ไม่มีของเหล่านั้น ท่านก็จะใช้ผ้าห่อทรายไปเกลี่ยในบริเวณวัดพระเชตุวันมหาวิหาร ท่านถวายทาน รักษาศีล แล้วก็กลับบ้าน พระพุทธเจ้าจึง ตั้งให้ท่านเป็นผู้เลิศกว่าผู้อื่นด้านการให้ทาน ๒) ศีล การรักษากาย วาจา ใจ ให้ เรียบร้อย อนาถบิณฑิกเศรษฐีบรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบันแล้วก็รักษาศีล ๕ ไม่ขาดไม่บก พร่อง ภรรยาคือนางปัญญาลักขณา บุตรธิดาคนรับใช้ชายหญิง ตลอดจนกระทั่งพวกกรรมกรที่ ทำงานรับจ้างทุกคนก็รักษาศีล ๕ ไม่ขาดไม่บกพร่องเช่นกัน ท่านประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ช่วยขวนขวายในกิจ ของสงฆ์และประชาชนทั่วไป ๓) ภาวนา อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้บำเพ็ญ คุณธรรมด้านทาน ศีล เป็นประจำอยู่แล้ว ยังได้บำเพ็ญ

ด้านธัมมัสสนะ ชักนำให้ผู้อื่นได้ฟัง ธรรม เจริญพุทธานุสติ ธัมมานุสติ ท่านเป็นสัมมาทิฏฐิบุคคล มีความเห็นตรง เชื่อกรรมไม่เชื่อ มงคลตื่นข่าว

๕.๑.๒ บทบาทการเป็นชาวพุทธแบบอย่างของนางวิสาขามหาอุบาสิกา จาก การศึกษา พบว่า นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นอุบาสิกาที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็น เอตทัคคะในด้านการถวายทาน เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่มีบทบาทโดดเด่นให้ความอุปถัมภ์บำรุง พระภิกษุสงฆ์ ด้วยการถวายปัจจัย ๔ อันสมควรแก่สมณบริโภค มีศรัทธาอย่างมั่นคงใน พระพุทธศาสนา ชักชวนญาติ คนรับใช้และบริวารให้ หันมานับถือพระพุทธศาสนา ให้ความ ช่วยเหลือสังคมและคนรอบข้าง ด้วยความเต็มใจและเสียสละ นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นชาว พุทธตัวอย่างที่ควรถือเป็นแบบอย่าง ดังนี้ ๑) เป็นผู้ที่มีศรัทธาต่อพระพุทธ ศาสนาอย่างแรงกล้า ตระกูลของนางวิสาขาคือตระกูลที่มี ศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า ได้นิมนต์พระสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านเป็นประจำ นางวิสาขาคือคนแรกที่ได้รับบรรลโสดาปัตติผลตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ นางวิสาขาไม่เคยอ้อมในการทำบุญแม้จะทำบุญทุกวัน ให้ทานทุกวันก็ดี ทานนางวิสา ขาจึงทำบุญและให้ ทานทุกวัน ให้การช่วยเหลือด้านสังคม สงเคราะห์ ตลอดจนช่วยชวนชวายนในกิจธุระของ พระพุทธศาสนา นางวิสาขาไปวัดฟังธรรมจาก พระพุทธเจ้าอยู่เป็นประจำ ทุกครั้งที่นางวิสาขาไป วัดนางไม่เคยมีมือเปล่าไป โดยจะให้คนรับใช้ถือ วัตถุสิ่งของที่พระสงฆ์ฉันได้ตลอดจนน้ำปานะ นำมาถวายพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก หลังจาก ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว นางวิสาขาก็จะเดินตรวจดูแลสอบถามความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ ตามกฎีกาต่าง ๆ หากพระภิกษุรูปใดขาดปัจจัย ๔ ส่วนไหนก็จะจัดนำมาถวายเป็นเนื่องนิตย์ ๒) เป็นผู้ มีความเชื่อฟังเป็นลูกที่ดีของมารดาบิดา นางวิสาขาเกิดในตระกูลมหาเศรษฐีแห่งเมืองสาเกต อยู่ใน ถิ่นที่เหมาะสมซึ่งแวดล้อมด้วยผู้คนที่เป็นบัณฑิต เป็นคนดีมี คุณธรรม มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ประเพณีและวัฒนธรรมอันดี โดยเฉพาะใน ครอบครัวของนางวิสาขาล้วนเป็นบัณฑิต โดยเริ่มตั้งแต่ ปู่ยमारดาบิดาและคนใช้เก่าแก่ที่ชื่อว่า ปุณณะทุกคนล้วนได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน ด้วยเหตุนี้นาง วิสาขาจึงเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วย วิชาความรู้และความประพฤติเรียบร้อยไม่ต่างไปจากบุคคล ในครอบครัวเลย การที่นางวิสาขามี ความประพฤติเช่นนี้เพราะคนในครอบครัวคอยสนับสนุนเป็น กำลังใจให้นางหมั่นทำความดี ๓) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์มั่นคงต่อสามี นางวิสาขามีแต่งงานไปอยู่ บ้านสามีในฐานะภริยาของ ปุณณวัณณะแล้ว นางได้ดูแลจัดการภายในบ้านทุกอย่างที่เป็นห น้าที่ที่ ภริยาพึงกระทำ นางเอาใจ ใส่ดูแลทุกอย่างตลอดจนยานพาหนะแม้กระทั่งสัตว์ที่มีชีวิตเช่นครั้งหนึ่ง นางวิสาขาพร้อมด ้วยคนใช้ได้ถือคบไฟไปหลังบ้านเพื่อทำคลอดให้แม่ม้าอัสตร การป ฏิบัติหน้าที่ ของนางวิสาขาในฐานะ ภริยาแม้จะไม่ ปรากฏชัดเจนแต่พอสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ ความทะเลาะ วิวาทกันระหว่างนางกับ สามีไม่ได้ปรากฏตามประวัติ ย่อมแสดงให้เห็นว่านางได้ประพฤติปฏิบัติดี ต่อสามีตลอดจนคน ภายในครอบครัวให้ได้รับความสุขสบาย คอยเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์กับสามี

อยู่เสมอ ๔) เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาครอบครัว ปัญหาในครอบครัวที่นางวิสาขาต้องแก้ไขคือการมีความเห็นไม่ตรงกันระหว่างนางวิสาขากับพ่อผัว แม้ว่านางวิสาขาจะปฏิบัติหน้าที่ของลูกสะใภ้ที่ดีต่อแม่ผัวพ่อผัวเป็นอย่างดี แต่บางครั้งนางอาจแสดงพฤติกรรมที่พ่อผัวคิดว่าไม่ถูกต้องตามความคิดของตนเอง ปัญหาที่ขัดแย้งระหว่างลูกสะใภ้กับพ่อผัวคือ เรื่องการออกจากบ้านในเวลากลางคืนเพื่อช่วยแม่ม้าอัสตริที่กำลังตกอยู่ในเรือน เรื่องก ล่าวหาว่าพวกนิครนถ์มิใช่ พระอรหันต์ เรื่องการบริโภคของเก่า และเรื่องความหมายของโอวาท ๑๐ ประการ ปัญหาเหล่านี้แม้จะเป็นเหตุทำให้นางวิสาขาถูกตำหนิจากพ่อผัว แต่นางก็ชี้แจงเหตุผลจนทำให้พ่อผัวเข้าใจปัญหา ดัง กล่าว และยังได้ชักชวนพ่อผัวให้ห นามันบถือ พระพุทธศาสนา มาร่วมสร้างบุญในพระพุทธศาสนา จนเป็นเหตุให้ท่านเศรษฐีได้บรรลุโสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบัน นับตั้งแต่นั้นทุก คนในครอบ ครัวก็ล้วนมีศรัทธามั่นคงต่อพระรั ตนตรัย ๕) ชักชวนมหาชนให้ทำบุญ ประชาชนชาวเมืองสาเกตและเมืองสาวัตถีให้ความรัก ความเคารพนับถือนางวิสาขา ยกย่องเชิดชูนางเสมือนญาติคนหนึ่ง ไม่ว่าใครจะทำบุญอะไรที่ไหนก็ต้องเชิญนางวิสาขาไปเป็นแขกพิเศษของงานอยู่เสมอ เพราะนางรู้ใจพระสงฆ์ว่าต้องการฉันอาหารประเภทไหน งานใดที่มินางวิสาขาเดินทางไปร่วมงานด้วยถือว่าเป็นเกียรติแก่เจ้าของงาน นอกจากนี้นางวิสาขาจะชักชวนม หาชนให้ห นามันบถือพระพุทธศาสนา อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์อยู่เสมอ

๕.๑.๓ เปรียบเทียบบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา จากการศึกษาพบว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกามีบทบาทโดดเด่นด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัย ๔ อันสมควรแก่สมณบริโภคเหมือนกัน มีศรั ทธามั่นในพระพุทธศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลายเหมือนกัน สร้างเสนาสนะอันเป็นถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนา คืออนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างวัดเชตวันนางวิสาขามหาอุบาสิกาสร้างวัดบุพพาราม ทั้งสองท่านเป็นเศรษฐีใจบุญชอบช่วยเหลืองานสังคมเป็นที่เคารพรักของบุคคลทั่วไปเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ข้อสรุปดังนี้

๑) อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้บริจาคทรัพย์ ๕๔ โกฏิสร้างวัดเชตวันถวายเป็นที่ประทับ ของพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ สร้างบริเวณ สร้างซุ้ม สร้างศาลาโรงฉัน สร้างศาลาโรงไฟ สร้างกุฏิเ กือบของ สร้างศาลาจงกรม ขุดบ่อ น้ำ สร้างเรือนไฟ เป็น ต้น ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นถาวรวัตถุ จากนั้นก็คอยอุปถัมภ์บำรุงถวายปัจจัย ๔ แก่พระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ แต่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีไม่เคยทูลขอถวายเครื่องใช้สอยอะไรอื่น พระพุทธเจ้าทรงประทับจำพรรษ ๑ ณ วัดเชตวันเป็นเวลา ๑๙ พรรษา อนาถบิณฑิกเศรษฐีถวายภัตตาห ารแก่พระภิกษุสงฆ์ที่บ้านวันละ ๒,๐๐๐ รูปทุกวัน อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ชักนำพวกสาวก เดียรถียจำนวน ๕๐๐ คนให้ห นามันบถือพระพุทธศาสนา ท่านได้ช่วยชำระอธิภรณ์ที่เกิดขึ้นในค ณะสงฆ์กรณีที่นางภิกษุณีมารดาของ

พระกุมารกัสสปะตั้งครรรค์แล้วมาบวชเป็นน าวภิกษุณี อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นที่นับถือและได้รับการให้ความสำคัญจากพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นอย่างมาก ท่านได้รับพระราชานุญาตจากพระเจ้าปเสนทิโกศลให้ร่วมสร้างเสนาสนะเป็นที่พักเรียกว่า สพลพระ (เรือนไม้สน) ไว้ในวัดเชตวัน อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นที่วางพระราชหทัยของ พระเจ้าปเสนทิโกศลเมื่อตอนที่ท่านสร้างวัดเชตวันเสร็จเรียบร้อยแล้วพระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์เสด็จมากรุงส าวัตถิ ท่านอนาถบิณฑิกะได้เข้าเฝ้า พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลให้โปรด ส่งพระราชธิดาสุมนาพร้อมหญิงสาวบริวาร ๕๐๐ นางไปต้อนรับพระพุทธเจ้า ซึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลก็ทรงพอพระราชหทัย มีรับสั่งให้เจ้าหญิงสุมนาพร้อมหญิงสาว ๕๐๐ นางไปต้อนรับพระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นพระโสดาบัน ประเภท วัฏฏชฌาสยะ วัฏฏาภิตะ จะบรรลุสกทาคามีผลและอนาคามีผลในสวรรค์ชั้นที่ตนเกิดแล้ว จะไปเกิดในสวรรค์ชั้นสุทธาวาส ๕ ชั้น คือ ชั้นอวิหา อตปปา สุทัสสา สุทัสสีและอกนิฏฐา ตามลำดับแล้ว ปรีณิพพานในชั้นอกนิฏฐา

๒)นางวิสาขามหาอุบาสิกาบรรลุโสดาปัตติผลตั้งแต่อายุ ๗ ปี เป็นอุบาสิกาที่ได้รับยกย่องไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะด้านการถวายทานคู่กับ อนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา ได้สละทรัพย์ ๒๗ โกฏิ สร้างวัดบุพพารามถวายเป็นที่พักของพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ วัดบุพ พารามตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือไม่ห่างจากวัด เชตวัน นางวิสาขาได้เคยร่วมกับอนาถบิณฑิกเศรษฐี ชำระอธิกรณ์ สงฆ์กรณีที่นาง ภิกษุณีมารดาของพระกุมารกัสสปะ ตั้งครรรค์แล้วมาบวชเป็นภิกษุณี นาง วิสาขาได้ทูลขอถวายสิ่งของเครื่อง ใช้สอยหลายชนิดแก่พระสงฆ์เช่น ขอถวายผ้าอาบน้ำ ฝน ขอถวายผ้าเช็ดปาก ขอถวายไม้กวาด ผ้าเช็ดเท้า เป็นต้น นอกจากถวายทา นแก่พระภิกษุสงฆ์ที่บ้าน วันละ ๒,๐๐๐ รูปแล้ว นางวิสาขามหาอุบาสิกายังได้ขอถวายทานพิเศษอีกคือ ขอถวายอาคันตุ กัต คมิกกัต คิลานกัต คิลานุปัฏฐากกัต คิลานเภสัช และขอถวายข้าวต้ม นางวิสาขาถึงแก่กรรมตา ยไปเกิดบนสวรรค์ชั้นนิมมานรดีได้ เป็นชายาของท้าวสุณิมิตเทวราช นางวิสาขาเป็นพระโสดาบัน ประเภทวัฏฏชฌาสยะ วัฏฏาภิตะ จะบรรลุสกทาคามีผลและอนาคามีผลในสวรรค์ชั้นที่ตนเกิดแล้ว จะไปเกิดในสวรรค์ชั้นสุทธาวาส ๕ ชั้นตามลำดับ แล้วปรีณิพพานในชั้นอกนิฏฐา เช่นเดียวกับ อนาถบิณฑิกเศรษฐี

จากการศึกษาบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกาผู้วิจัยเห็น ว่าท่านทั้งสองท่านทั้งสองมีข้อแ ตกต่างกันเชิงจิตวิทยา คือ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นพ่อบ้าน มีหน้าที่ทำงานภายนอกบ้านหาทรัพย์ มาใช้จ่ายในบ้าน ท่านเป็นพ่อค่าน กฐกรกิจมีเพื่อนมาก มีคนรู้จักมากมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองบ้านเรือน จึงไม่ค่อยทราบเรื่องของใช้สอยที่จำเป็นของพระสงฆ์ ส่วนนางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นธิดาของเศรษฐี ได้ถูกอบรมสั่งสอนมาในเรื่องของการเป็นแม่บ้าน แม่เรือน เป็นกุลสตรีไม่ต้องออก ไปทำมาค้าขายเหมือนอนาถบิณฑิกะ นางวิสาขาย่อมทราบว่

จำเป็นต้องใช้สอยสิ่งของอะไรอันเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน พระสงฆ์ส่วนมากมาจากชาวบ้าน มีความจำเป็นที่จะต้องใช้สิ่งของต่าง ๆ หลากอย่างเช่น ผ้าอ าบน้ำฝนไม้กวาดและของใช้อื่นๆ อีกมาก อันนี้เป็นความแตกต่างระหว่างอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขามหาอุบาสิกา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๒.๑ ศึกษาวิจัยบทบาทของเศรษฐีในครั้งพุทธกาลที่มีส่วนในการ อุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา เปรียบเทียบกับเศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ที่มีบทบาทในด้านการอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา

๕.๒.๒ ศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ ที่อุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา

๕.๒.๓ ศึกษาบทบาทของเศรษฐีในปัจจุบันที่อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ